ECLI:LV:AT:2018:1011.C36031816.2.S

Lieta Nr. SKC–202/2018
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Augstākā tiesa
SPRIEDUMS
Rīgā 2018.gada 11.oktobrī

Augstākā tiesa šādā sastāvā:
tiesnesis referents Valerijs Maksimovs,
tiesnese Inta Lauka,
tiesnese Zane Pētersone

izskatīja rakstveida procesā civillietu sakarā ar /pers. B/ kasācijas sūdzību par Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2016.gada 19.septembra spriedumu MSIA „/pers. C/ UN KOMPANJONI" prasībā pret /pers. B/ par darījuma atzīšanu par spēkā neesošu un 15 125 EUR piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] SIA „/pers. C/ UN KOMPANJONI" maksātnespējas procesa administratore Anna Žarova 2015.gada 28.decembrī cēlusi tiesā prasību pret /pers. B/, kurā, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 65.panta 6.punktu, 72.panta pirmās daļas 1.punktu, 96.panta pirmo un otro daļu, 99.panta pirmās daļas 2.punktu, lūgusi atzīt par spēkā neesošu SIA „/pers. C/ UN KOMPANJONI" un /pers. B/ /datums/noslēgto līgumu par savstarpējiem norēķiniem un piedzīt no /pers. B/ 2014.gada 6.jūnija pavadzīmē Nr. /numurs/ norādīto fotoprintera Noritsu QSS-3701HD-1800 pirkuma maksu 15 125 EUR.

Prasība pamatota ar šādiem apstākļiem.

[1.1] Ar Talsu rajona tiesas 2014.gada 22.septembra spriedumu lietā Nr. C36079914 pasludināts SIA „/pers. C/ UN KOMPANJONI" maksātnespējas process un par administratoru iecelta Anna Žarova.

Ar administratores 2014.gada 29.septembra lēmumu par parādnieka pārstāvi noteikta sabiedrības dalībniece un bijusī valdes locekle /pers. B/.

[1.2] Parādnieka bankrota procedūrā tika saņemts un ar administratores 2014.gada 6.oktobra lēmumu atzīts un iekļauts parādnieka kreditoru prasījumu reģistrā Valsts ieņēmumu dienesta kreditora prasījums 23 970 EUR, ko veido pamatparāds 18 390,47 EUR un blakus prasījums 5579,53 EUR apmērā. Parādnieka nodokļu un nodevu parāds valsts budžetam sācis veidoties kopš 2006.gada.

[1.3] Parādnieka bankrota procedūras ietvaros, veicot parādnieka mantas apzināšanu, pamatojoties uz saņemto informāciju un parādnieka pārstāves /pers. B/ sniegtajām ziņām, administratore konstatējusi, ka parādniekam nav mantas, tādēļ, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 112.pantu, 2014.gada 22.decembrī sastādīts ziņojums par parādnieka SIA „/pers. C/ UN KOMPANJONI" mantas neesamību.

[1.4] Administratore, veicot darījumu pārbaudi un citas Maksātnespējas likumā noteiktās bankrota procedūras darbības, konstatējusi, ka /datums/ parādnieka pārstāvei /pers. B/ tika atsavināta SIA „/pers. C/ UN KOMPANJONI" piederošā manta - fotoprinteris Noritsu QSS-3701HD HS-1800 par pirkuma maksu 12 500 EUR bez pievienotās vērtības nodokļa (turpmāk - PVN), PVN summa ir 2625 EUR, kopā pirkuma maksa ar PVN 15 125 EUR.

Pārbaudot parādnieka kontu pārskatus, konstatēts, ka par minēto mantu netika samaksāts.

Tajā pašā datumā, /datums/, starp /pers. B/ un SIA „/pers. C/ UN KOMPANJONI" noslēgts līgums par savstarpējiem norēķiniem.

Saskaņā ar minēto līgumu, puses, konstatējot savstarpējus prasījumus un naudas līdzekļu neesamību parādnieka rīcībā, vienojās, ka parādnieka parāda segšanai /pers. B/ tiek atdota parādnieka manta par 12 500 EUR, kas atbilst mantas vērtībai bez PVN.

[1.5] Ar minēto darījumu parādniecei ir nodarīti zaudējumi, jo bankrota procedūras ietvaros nav konstatēta manta, ko realizēt kreditoru prasījumus segšanai.

Pastāv Maksātnespējas likuma 99.panta pirmās daļas 2.punktā norādītais pamats celt prasību, jo parādnieks ir samaksājis parādu ieinteresētajai personai sešu mēnešu laikā pirms maksātnespējas pasludināšanas un nav izpildītas citas saistības, kuru izpildes termiņš iestājās pirms ieinteresētās personas saistību izpildes termiņa.

[2] Ar Talsu rajona tiesas 2016.gada 18.aprīļa spriedumu prasība apmierināta daļēji. No atbildētājas par labu prasītājai piedzīta 2014.gada 6.jūnija pavadzīmē Nr. /numurs/ norādītā pirkuma maksa 12 500 EUR, bet valsts labā piedzīta valsts nodeva 694,65 EUR un ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi 9,30 EUR. Prasība daļā par darījuma atzīšanu par spēkā neesošu un 2625 EUR piedziņu (PVN apmērā) noraidīta.

Spriedums noraidītajā daļā apelācijas kārtībā nav pārsūdzēts un ir stājies likumīgā spēkā.

[3] Izskatījusi lietu sakarā ar /pers. B/ apelācijas sūdzību, Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2016.gada 19.septembra spriedumu prasību apmierinājusi, piedzenot no /pers. B/ MSIA „/pers. C/ UN KOMPANJONI" labā pirkuma maksu 12 500 EUR, bet valsts labā - valsts nodevu 691,65 EUR un izdevumus par tiesas pavēstu piegādāšanu 13,69 EUR. Noteiktas prasītājai tiesības līdz sprieduma izpildei saņemt likumiskos 6% gadā no neatmaksātās pirkuma maksas.

Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Atbildētāja ar prasītāju noslēgusi aizdevuma līgumus ar atmaksas termiņiem no 2015.gada 18.jūnija līdz 2017.gada 16.maijam.

Starp pusēm /datums/noslēgts līgums par savstarpējiem norēķiniem, kura 2.1.punktā puses vienojās, ka uzņēmums daļēji dzēš parādu, atdodot aizdevējam (atbildētājai) fotoprinteri Noritsu QSS-3701 HD HS-1800 ar bilances vērtību 8333,32 EUR, bet tirgus vērtību 12 500 EUR.

Prasītājas maksātnespējas procesā reģistrēts viens kreditors - Valsts ieņēmuma dienests, kura prasījumā norādīts, ka uzņēmumam iedzīvotāju ienākuma nodokļa parāds veidojies no 2006.gada 6.marta, pievienotās vērtības nodokļa parāds - no 2009.gada 15.maija, Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas parāds - no 2009.gada 8.jūlija, uzņēmējdarbības riska nodevas parāds - no 2014.gada 16.jūnija, kopējais pamatparāds ir 18 390,47 EUR, blakus - prasījumi 5579,53 EUR.

Savukārt aizdevuma līgumu izpildes termiņš ar atbildētāju iestājas tikai no 2015.gada 18.jūnija līdz 2017.gada 16.maijam.

Kā redzams no lietas materiāliem, 2014.gada sākumā uzņēmumam bija apgrozāmie līdzekļi 14 376 EUR, bet pēc astoņiem mēnešiem - tikai 30 EUR. Gada sākumā pamatlīdzekļi bija 12 086 EUR vērtībā, bet 2014.gada 21.septembrī pamatlīdzekļi bilancē nav norādīti.

Ievērojot minēto, atzīstams, ka atbildētāja pretēji Maksātnespējas likuma 118.pantā noteiktajai kreditoru prasījumu atlīdzināšanas kārtībai piešķīrusi prioritāti tieši saviem prasījumiem. Turklāt atbildētāja kā uzņēmuma vienīgā valdes locekle ar tiesībām pārstāvēt uzņēmumu attiecībā pret parādnieku (prasītāju) saskaņā ar Maksātnespējas likuma 72.panta pirmās daļas 1.un 2.punktu atzīstama par ieinteresēto personu, jo šādā statusā bijusi pēdējo piecu gadu laikā pirms maksātnespējas pasludināšanas.

[3.2] Apelācijas sūdzības arguments, ka manta no ieguvēja nav atprasāma, bet atprasāmi tikai naudas līdzekļi, atzīstams par nepamatotu (tā spriedumā).

Civillikuma 1404.pants paredz, ka katrā tiesiskā darījumā jāņem vērā dalībnieki, priekšmets, gribas izteikums, sastāvdaļas un forma.

Nav strīda, ka darījums starp pusēm par savstarpējiem norēķiniem ir par naudas parādu, tas ir, atbildētājas aizdevumu prasītājai. Puses vienojušās daļu no atdodamā parāda dzēst ar fotoprintera Noritsu QSS-3701HD HS-1800 pirkuma maksas 12 500 EUR nodošanu atbildētājai, tādējādi samazinot parāda apmēru. Konkrētais darījums nav mantas atdošana, kā to uzskata apelatore, jo pušu vēlme bija samazināt prasītājas parādu atbildētājai, kas arī ir norādīts līgumā.

Maksātnespējas likuma mērķis ir veicināt finansiālās grūtībās nonākuša parādnieka saistību izpildi. Vērtējot pušu darījumu maksātnespējas likuma kontekstā, ir pamats atzīt, ka ar konkrēto darījumu ir nodarīti zaudējumi kreditoriem, jo darījums pasliktinājis prasītājas finansiālo stāvokli. Turklāt vienošanās ir par saistībām, kurām /datums/, kad noslēgta vienošanās, nebija iestājies saistību izpildes termiņš. Pušu vienošanās nav slēgta parastās komercdarbības ietvaros un tādēļ neliecina par godīgu komercpraksi. Pušu vienošanās, vērtējot to no kreditoru kopuma interešu viedokļa, ietekmē kreditoru mantiskās intereses, jo liedz saņemt līdzekļus kreditoru prasījumu apmierināšanai.

Šados apstākļos no atbildētājas par labu prasītājai piedzenama aizdevuma atmaksas vietā saņemtā fotoprintera pirkuma summa 12 500 EUR.

[4] Kasācijas sūdzību par Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2016.gada 19.septembra spriedumu iesniegusi /pers. B/, lūdzot spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Kasācijas sūdzībā norādīti šādi argumenti.

[4.1] Tiesa ir atstājusi bez ievērības faktu, ka prasības pamats ir Maksātnespējas likuma 99.panta pirmās daļas 2.punkts, kas nosaka, ka naudas summas, ko parādnieks samaksājis parādu segšanai pēdējo sešu mēnešu laikā pirms juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas, kā arī pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas (izņemot naudas summas, ko samaksājis administrators juridiskās personas maksātnespējas procesa laikā), ir atmaksājamas, ja parāds samaksāts ieinteresētajām personām attiecībā pret parādnieku un nav pildītas citas saistības, kuru izpildes termiņš iestājies pirms ieinteresēto personu saistību izpildes termiņa (..).

[4.2] Starp atbildētāju un prasītāju /datums/ noslēgts līgums par savstarpējiem norēķiniem, ar kuru SIA „/pers. C/ UN KOMPANJONI", ar mērķi nokārtot savas parādsaistības pret atbildētāju, atdeva atbildētājai sev piederošo mantu - fotoprinteri Noritsu QSS-3701 HD HS-1800, kura vērtība tika noteikta 12 500 EUR.

Darījuma faktiskais izpildījums izpaudās kā printera atdošana tā tirgus vērtības apmērā, nevis kā maksājuma saistību nodibināšana.

Tādējādi tiesa nepareizi piemērojusi Maksātnespējas likuma 99.panta pirmās daļas 2.punktu, jo šī tiesību norma nosaka, ka atmaksājami samaksātie naudas līdzekļi, bet MSIA „/pers. C/ UN KOMPANJONI" savu parādsaistību daļējai dzēšanai atdevusi atbildētajai nevis naudas līdzekļus, bet gan sev piederošo mantu – fotoprinteri.

Motīvu daļa

[5] Pārbaudījusi sprieduma likumību attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Augstākā tiesa atzīst, ka Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2016.gada 19.septembra spriedums ir atstājams negrozīts, bet kasācijas sūdzība noraidāma.

Lietā nav strīda, ka 2012.gada 18.jūnijā, 23.jūlijā, 24.decembrī, 2014.gada 18.martā un 16.maijā atbildētāja, kura bijusi prasītājas dalībniece un valdes locekle, kas atbilstoši Maksātnespējas likuma 72.pantam ir atzīstama par ieinteresēto personu pret parādnieku, ar prasītāju SIA „/pers. C/ UN KOMPANJONI" noslēgusi aizdevuma līgumus ar izpildes termiņiem no 2015.gada 18.jūnija līdz 2017.gada 16.maijam.

Nepilnus četrus mēnešus pirms maksātnespējas pasludināšanas /datums/starp /pers. B/ kā aizdevēju un SIA „/pers. C/ UN KOMPANJONI" kā aizņēmēju noslēgts līgums par savstarpējiem norēķiniem, kura 2.1.punktā puses vienojās, ka uzņēmums daļēji dzēš parādu, atdodot aizdevējai (atbildētājai) fotoprinteri Noritsu QSS-3701 HD HS-1800 ar bilances vērtību 8333,32 EUR, tirgus vērtību 12 500 EUR.

Apelācijas instances tiesa, izvērtējot darījumu atbilstoši Civillikuma 1404.pantam, noskaidrojot un novērtējot pušu nodomu, faktiski atzinusi, ka noticis parādnieces apzināts aktīvu samazinājums, par ko atbildētāja ir zinājusi.

Proti, tiesa nodibinājusi, ka darījumā starp pusēm par savstarpējiem norēķiniem puses vienojušās daļu no atdodamā parāda, kuram vēl nav iestājies atmaksas termiņš, dzēst ar fotoprintera Noritsu QSS-3701HD HS-1800 12 500 EUR vērtībā nodošanu atbildētājai, ar mērķi ārpus kārtas samazināt prasītājas parādu atbildētājai, faktiski daļēji atmaksājot aizdevumu pirms termiņa.

Lietā nav strīda, ka SIA „/pers. C/ UN KOMPANJONI" nodokļu un nodevu parāds valsts budžetam sācis veidoties kopš 2006.gada un parādniecei nav mantas kreditoru prasījumu apmierināšanai.

Maksātnespējas likuma 99.panta pirmās daļas 2.punkta (šeit un turpmāk redakcijā, kas bija spēkā līdz 2014.gada 31.decembrim) tiesisko sastāvu veido sekojošas pazīmes: 1) pēdējo sešu mēnešu laikā pirms, kā arī pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas parādu dzēšanai parādnieks ir samaksājis naudu (izņemot administratora veikto naudas summu samaksu), 2) ir izveidojies parāds, un tas samaksāts ieinteresētajām personām attiecībā pret parādnieku, 3) nav pildītas citas saistības, kuru izpildes termiņš iestājies pirms ieinteresēto personu saistību izpildes termiņa.

Lai piemērotu minēto tiesību normu atbilstoši lietas faktiskajiem apstākļiem, visas to veidojošās pazīmes ir jākonstatē kumulatīvi.

Apelācijas instances tiesa pamatoti atzinusi, ka Maksātnespējas likuma 99.panta pirmās daļas 2.punktā norādītie kritēriji ir guvuši atspirinājumu lietas izskatīšanas gaitā.

Maksātnespējas likuma 99.panta mērķis ir atjaunot kreditoru vienlīdzību situācijā, kad parādnieks, būdams faktiski maksātnespējīgs, pilda saistības pret atsevišķiem preferētiem kreditoriem, vienlaikus nesedzot citu kreditoru prasījumus.

Kā norādīts Augstākās tiesas apkopojumā „Tiesu prakse lietās par darījumu apstrīdēšanu un zaudējumu piedziņu no parādnieka pārstāvjiem maksātnespējas procesu ietvaros", naudas līdzekļu atprasīšana uz šī panta pamata notiek, neapstrīdot darījumus, ar kuriem pamatoti maksājumi, un kuri paši par sevi sākotnēji var arī nebūt bijuši vērsti uz zaudējumu nodarīšanu (pieejams: www.at.gov.lv/lv/judikatura/tiesu-prakses-apkopojumi/civiltiesibas).

Proti, pats pa sevi /pers. B/ aizdevums sabiedrībai neradīja zaudējumus, bet uzlaboja sabiedrības finansiālo stāvokli. Taču, kad sabiedrība, nonākot finansiālās grūtībās, īsi pirms maksātnespējas pasludināšanas, nepildot saistības pret citiem kreditoriem, daļēji sedza atbildētājas maksājuma saistību, kurai nav iestājies izpildes termiņš, ar to tiek pārkāpts kreditoru vienlīdzības princips. Norādītajos apstākļos apelācijas instances tiesai bija pamats piemērot Maksātnespējas likuma 99.panta pirmās daļas 2.punktu. Pretējā gadījumā tas būtu pretrunā ar Maksātnespējas likuma mērķi – aizsargāt kreditoru kopuma intereses parādnieka maksātnespējas gadījumā, jo nostādītu sabiedrības dalībnieci un bijušo valdes locekli priviliģētākā stāvoklī nekā šīs sabiedrības kreditorus.

Tādējādi, Augstākās tiesas ieskatā, par nepamatotu atzīstams kasācijas sūdzības arguments attiecība par Maksātnespējas likuma 99.panta pirmās daļas 2.punkta nepareizu piemērošanu, jo apelācijas instances tiesa, noskaidrojot un izvērtējot pušu nodomu, ir pareizi atzinusi, ka darījumu rezultātā faktiski notika nevis mantas pārdošana, bet /pers. B/ pirmstermiņa daļēja aizdevuma atmaksa.

[6] Ņemot vērā iepriekš norādīto, Augstākā tiesa uzskata, ka apelācijas instances tiesas sprieduma atcelšanai nav pamata un kasācijas sūdzība noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Augstākā tiesa

nosprieda

Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2016.gada 19.septembra spriedumu atstāt negrozītu, bet /pers. B/ kasācijas sūdzību noraidīt. Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesnesis	V. Maksimovs
Tiesnese	I. Lauka
Tiesnese	Z. Pētersone